

Elementy ustrojowo-funkcjonalne sądownictwa administracyjnego w wybranych państwach europejskich

red. Bartosz Majchrzak

RECENZENCI *dr hab. Mateusz Blachucki, prof. INP PAN*
dr hab. Katarzyna Zalasieńska

REDAKCJA JĘZYKOWA *Lexeme (Ewa Łupina)*

PROJEKT OKŁADKI, SKŁAD, ŁAMANIE *4IDEA*

Na okładce wykorzystano reprodukcję obrazu *Spór u wójta* autorstwa Józefa Chełmońskiego

Copyright © by Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2022

ISBN 978-83-67149-05-1

WYDAWNICTWO INSTYTUTU WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

ul. Krakowskie Przedmieście 25, 00-071 Warszawa

SEKRETARIAT tel.: (22) 464 92 24, fax: (22) 464 92 23, e-mail: wydawnictwo@iws.gov.pl

DRUK, OPRAWA „Elpil”, ul. Artyleryjska 11, 08-110 Siedlce

Spis treści

Wprowadzenie (<i>Bartosz Majchrzak</i>)	13
---	----

BARTOSZ MAJCHRZAK

Polska	15
I. Uwagi wprowadzające	15
II. Pozycja ustrojowa sądownictwa administracyjnego w Polsce	16
1. Zarys ewolucji ustroju i zadań sądów administracyjnych	16
2. Podstawy konstytucyjne sądownictwa administracyjnego	21
3. Ustrój ustawowy sądownictwa administracyjnego	29
4. Związki sądownictwa administracyjnego i powszechnego na płaszczyźnie orzeczniczej	33
III. Zasady ogólne postępowania sądownoadministracyjnego	37
1. Uwagi wprowadzające	37
2. Zasady podstawowe	38
3. Zasady szczególne	41
IV. Kognicja sądów administracyjnych	46
1. Właściwość rzeczowa	46
2. Charakter orzeczeń sądowych	51
V. Podmioty postępowania sądownoadministracyjnego	53
1. Strony postępowania	53
2. Uczestnicy i inne podmioty postępowania	55
3. Zdolność sądowa i zdolność procesowa	57
4. Pełnomocnictwo	58
5. Następstwo prawne	60
VI. Środki sygnalizacyjne i dyscyplinujące stosowane przez sądy administracyjne	62
1. Uwaga wstępna	62
2. Instytucja sygnalizacji	62
3. Uprawnienia o charakterze dyscyplinującym i represyjnym	63
VII. Środki odwoławcze w postępowaniu sądownoadministracyjnym	66
1. Uwagi ogólne	66
2. Skarga kasacyjna	67
3. Zażalenie	71

VIII. Prawomocność, skuteczność i wykonalność orzeczeń sądów administracyjnych	72
IX. Środki weryfikacji prawomocnego wyroku sądu administracyjnego	76
1. Uwagi ogólne	76
2. Skarga o wznowienie postępowania	77
3. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	80
4. Wniosek o unieważnienie prawomocnego orzeczenia	82
X. Uchwały sądów administracyjnych	83
1. Uwagi ogólne	83
2. Przesłanki podejmowania uchwał przez Naczelny Sąd Administracyjny	84
3. Rozstrzygnięcia podejmowane w postępowaniu uchwałodawczym	85
XI. Pytania prawne do Trybunału Konstytucyjnego oraz Trybunału Sprawiedliwości UE	87
XII. Podsumowanie	91
Bibliografia	92

MARTYNA WILBRANDT-GOTOWICZ

Francja	101
I. Konstytucyjne podstawy sądownictwa administracyjnego we Francji	101
II. Ustrój sądów administracyjnych i status sędziego sądu administracyjnego	105
1. Uwagi ogólne	105
2. Rada Stanu	107
3. Trybunały administracyjne i administracyjne sądy apelacyjne	114
III. Sądy administracyjne a sądy powszechne	121
IV. Zasady ogólne postępowania sądowoadministracyjnego	124
V. Zakres kognicji sądów administracyjnych	129
VI. Regulacja stron, uczestników postępowania	134
VII. Środki sygnalizacyjne i dyscyplinujące stosowane przez sądy administracyjne	136
VIII. Środki odwoławcze w postępowaniu sądowoadministracyjnym	137
IX. Prawomocność i skuteczność (wykonalność) orzeczeń sądów administracyjnych	143
X. Środki weryfikacji prawomocnego wyroku sądu administracyjnego	145
XI. Uchwały sądów administracyjnych	146

XII. Pytania prawne do Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Sprawiedliwości UE	148
XIII. Podsumowanie	150
Bibliografia	152

SZYMON CHEBA

Niemcy	155
I. Konstytucyjne podstawy sądownictwa administracyjnego	155
II. Ustrój sądów administracyjnych i status sędziego sądu administracyjnego	157
1. Struktura sądów administracyjnych	157
2. Organizacja sądów administracyjnych	159
3. Sędziowie sądów administracyjnych	160
3.1. Sędziowie dożywotni	160
3.2. Sędziowie pozaetatowi	161
3.3. Pozostali sędziowie zawodowi	162
3.4. Sędziowie niezawodowi	162
III. Sądy administracyjne a inne sądy	163
1. Spory kompetencyjne	163
2. Moc orzeczeń sądów powszechnych w postępowaniu przed sądem administracyjnym	163
IV. Wybrane zasady postępowania sądowniczoadministracyjnego	164
1. Zasada dostępu do sądu	164
2. Brak obligatoryjnej dwuinstancyjności postępowania	165
3. Prawo do bycia wysłuchanym	166
4. Zasada jawności	167
5. Zasada swobodnej oceny dowodów	168
6. Zasada prawdy materialnej	168
7. Zasada prymatu załatwienia sprawy przez organ administracji	169
V. Rodzaje skarg wnoszonych do sądu administracyjnego	169
1. Skarga o unieważnienie aktu	170
2. Skarga o zobowiązanie do wydania aktu administracyjnego	170
3. Skarga o zobowiązanie organu do określonego działania	171
4. Skarga o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego	172
5. Kontrola norm	172
VI. Regulacja stron	173
1. Skarżący i pozwany	173
2. Wezwany do uczestnictwa w procesie	173
3. Przedstawiciel interesu publicznego	174
4. Przedstawiciel interesu federalnego	175

5. Zdolność sądowa	176
6. Zdolność procesowa	176
7. Pełnomocnicy	176
8. Nastęstwo prawne	178
VII. Uprawnienia orzecznicze sądów administracyjnych	178
1. Orzekanie kasacyjne przez niemieckie sądy administracyjne	179
1.1. Uchylenie aktu administracyjnego	179
1.2. Stwierdzenie nieważności aktu administracyjnego	180
2. Orzekanie merytoryczne przez sądy administracyjne	180
2.1. Orzekanie co do istoty sprawy	180
2.2. Zobowiązanie organu do wydania określonego orzeczenia.	183
2.3. Stwierdzenie istnienia lub nieistnienia obowiązku	184
2.4. Wyrok sądowy wydawany w razie uwzględnienia skargi na bezczynność organu.	186
2.5. Zobowiązanie organu do określonego działania, zaniechania lub przyzwolenia	187
2.6. Zasądzenie świadczenia pieniężnego.	187
VIII. Środki odwoławcze w postępowaniu sądownoadministracyjnym	187
1. Apelacja	188
1.1. Dopuszczenie apelacji z urzędu	188
1.2. Dopuszczenie apelacji na wniosek	190
1.3. Rozstrzygnięcie sądowe będące konsekwencją złożonego wniosku w sprawie dopuszczenia apelacji	191
1.4. Orzekanie co do istoty sprawy przez wyższy sąd administracyjny	192
2. Rewizja	192
2.1. Dopuszczenie rewizji przez sąd administracyjny	193
2.2. Dopuszczenie rewizji przez wyższy sąd administracyjny.	194
2.3. Zażalenie na niedopuszczenie rewizji przez sąd	195
2.4. Orzeczenie Federalnego Sądu Administracyjnego	196
3. Zażalenie	197
IX. Prawomocność i skuteczność (wykonalność) orzeczeń administracyjnych	197
X. Środki weryfikacji prawomocnego wyroku sądowego	199
1. Skarga o wznowienie postępowania	199
2. Skarga o wysłuchanie przed sądem	201
XI. Działalność uchwałodawcza sądów administracyjnych	203
XII. Pytania prawne do Federalnego Sądu Konstytucyjnego oraz Trybunału Sprawiedliwości UE	204
XIII. Podsumowanie	205
Bibliografia	206

DAGMARA GUT

Austria	213
I. Ustrój sądów administracyjnych	213
1. Konstytucyjne podstawy sądownictwa administracyjnego	216
2. Status sędziego sądu administracyjnego	219
3. Relacja sądownictwa administracyjnego do sądownictwa powszechnego	222
3.1. Właściwość sądów powszechnych w sprawach administracyjnych	223
3.2. Spory kompetencyjne między sądami administracyjnymi a sądami powszechnymi	224
II. Zasady ogólne postępowania sądownoadministracyjnego	225
1. Zasada monopolizacji	225
2. Zasada specjalizacji	225
3. Zasada enumeracji form działania administracji podlegających kontroli sądowej	226
4. Zasada następczości	226
5. Zasada dwuinstancyjności	227
6. Zasada orzekania merytorycznego	227
7. Zasada prawdy obiektywnej	227
III. Właściwość rzeczowa sądów administracyjnych	229
1. Właściwość rzeczowa sądów administracyjnych pierwszej instancji	229
1.1. Podział właściwości pomiędzy krajowe i federalne sądy administracyjne pierwszej instancji	230
1.2. Federalny Sąd Administracyjny	231
1.3. Federalny Sąd Finansowy	231
2. Właściwość rzeczowa sądu administracyjnego drugiej instancji	232
IV. Podmioty postępowania sądownoadministracyjnego	232
1. Skarżący	232
2. Organ	234
3. Współuczestnicy	234
4. Zdolność sądowa i procesowa	235
5. Zastępstwo procesowe	236
6. Następstwo procesowe w postępowaniu	236
V. Postępowanie przed sądami administracyjnymi pierwszej instancji	237
1. Skarga	237
1.1. Legitymacja skargowa	237
1.2. Sposób wnoszenia skargi i termin na jej wniesienie	238
1.3. Wymogi formalne skargi	238

1.4. Skutki wniesienia skargi	239
2. Rozprawa i skład sądu	240
3. Rozstrzygnięcia podejmowane przez sąd administracyjny pierwszej instancji	241
3.1. Odrzucenie skargi	241
3.2. Oddalenie skargi	241
3.3. Uwzględnienie skargi.	241
VI. Środki odwoławcze od wyroków sądów administracyjnych pierwszej instancji	245
1. Rewizja	245
2. Wniosek o wyznaczenie terminu	248
VII. Skuteczność, wykonalność i prawomocność wyroków sądów administracyjnych	249
1. Skuteczność i wykonalność wyroków sądów administracyjnych	249
2. Prawomocność wyroków sądów administracyjnych	250
VIII. Pytania prawne do Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Sprawiedliwości UE	251
1. Wniosek o zbadanie zgodności ustawy z Konstytucją	251
2. Pytania prejudycjalne do Trybunału Sprawiedliwości UE	252
IX. Podsumowanie	253
Bibliografia	259

AGATA KOSIERADZKA-FEDERCZYK

Włochy	263
I. Wprowadzenie	263
II. Konstytucyjne podstawy sądownictwa administracyjnego	268
III. Ustrój sądów administracyjnych i status sędziego sądu administracyjnego	270
IV. Sądy administracyjne a sądy powszechne	274
V. Zasady ogólne postępowania sądowoadministracyjnego we Włoszech i ich odpowiedniki w Polsce	275
1. Zasady podstawowe	276
2. Zasady szczególne	279
VI. Kognicja	281
VII. Regulacja stron – uczestników postępowania	290
VIII. Środki sygnalizacyjne i dyscyplinujące stosowane przez sądy administracyjne	291
IX. Środki odwoławcze w postępowaniu sądowoadministracyjnym	291
X. Prawomocność i skuteczność (wykonalność) orzeczeń sądów administracyjnych	293

XI. Środki weryfikacji prawomocnego wyroku sądu administracyjnego	294
XII. Uchwały sądów administracyjnych	294
XIII. Pytania prawne do Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Sprawiedliwości UE	295
1. Pytania prawne	295
2. Pytania prejudycjalne	296
XIV. Podsumowanie	297
Bibliografia	298

KONRAD WALCZUK

Słowacja	301
I. Sądownictwo administracyjne – ustrój, właściwość rzeczowa i relacja do sądów powszechnych (w tym w ujęciu ewolucyjnym)	301
1. Wymiar sprawiedliwości – podstawowe zagadnienia	301
2. Zarys rozwoju sądownictwa administracyjnego w Słowacji	302
3. Struktura sądownictwa i zakres właściwości poszczególnych rodzajów sądów	307
II. Status sędziego	309
1. Zagadnienia ogólne	309
2. Odpowiedzialność dyscyplinarna	312
III. Zasady ogólne postępowania sądownoadministracyjnego i zasada prawdy obiektywnej w postępowaniu administracyjnym	318
IV. Uczestnicy postępowania sądownoadministracyjnego oraz zdolność procesowa	321
1. Zagadnienia ogólne	321
2. Strony postępowania	322
3. Zdolność procesowa	323
4. Pełnomocnicy	324
5. „Inne podmioty postępowania”	326
V. Prawomocność i skuteczność (wykonalność) orzeczeń sądów administracyjnych	330
1. Zagadnienia ogólne	330
2. Wyroki	330
3. Postanowienia	332
VI. Środki odwoławcze i weryfikacji orzeczeń sądów administracyjnych – zarys zagadnienia	332
VII. Środki dyscyplinujące i sygnalizujące	333
VIII. Pytania prawne do Sądu Konstytucyjnego Republiki Słowackiej i Trybunału Sprawiedliwości UE oraz następstwo prawne w postępowaniu	336

IX. Podsumowanie	337
Bibliografia	338
Uwagi końcowe	343
Informacje o Autorach	347